

HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASI VA JINOYATCHILIKKA QARSHI KURASHISH BO'YICHA IDORALARARO KOMISSIYALAR FAOLIYATINI TASHKIL ETISH VA HOZIRGI KUNDAGI FAOLIYATI

Asqarov Umidjon Baxromjon o'g'li

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17348504>

Annotatsiya: Ushbu maqolada huquqbuzarliklar profilaktikasi va jinoyatchilikka qarshi kurashish sohasida idoralararo komissiyalarning o'rni, ularning shakllanish jarayoni, huquqiy asoslari hamda faoliyat mexanizmlari chuqur tahlil qilinadi. Komissiyalarning davlat va jamoat tashkilotlari o'rtasidagi ko'prik sifatidagi vazifasi, shuningdek, jinoyatchilikka qarshi kurashish tizimining zamonaviy bosqichidagi muammolar va yechimlar ilmiy asosda yoritilgan. Shuningdek, maqolada hozirgi davrda ushbu komissiyalar faoliyatini takomillashtirish yo'nalishlari, raqamlashtirish jarayonlari, profilaktika tizimiga ilg'or yondashuvlarni tatbiq etish imkoniyatlari haqida ham fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: huquqbuzarliklar profilaktikasi, jinoyatchilik, idoralararo komissiya, hamkorlik, huquqiy asos, fuqarolik jamiyati, tahliliy faoliyat, profilaktika tizimi.

Kirish

Bugungi globallashuv jarayonida jamiyatda huquq-tartibotning mustahkam bo'lishi davlat barqarorligi va fuqarolarning xavfsizligi uchun muhim omildir. Shu bois huquqbuzarliklar profilaktikasi va jinoyatchilikka qarshi kurashish davlat siyosatining eng ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan qabul qilinayotgan qonun va qarorlar, xususan, "Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risida"gi Qonun hamda jinoyatchilikka qarshi kurashish bo'yicha kompleks dasturlar ushbu yo'nalishda tizimli yondashuvni ta'minlab bermoqda.

Huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasida idoralararo komissiyalar muhim bog'lovchi bo'g'in sifatida faoliyat yuritadi. Ular turli sohalaridagi vazirlik va idoralar, mahalliy hokimliklar, huquqni muhofaza qiluvchi organlar, nodavlat notijorat tashkilotlar va fuqarolik jamiyati institutlarini birlashtirib, jinoyatchilikning ildiz sabablarini bartaraf etishga qaratilgan chora-tadbirlarni muvofiqlashtiradi.

Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish, ijtimoiy nazorat mexanizmini kuchaytirish, xavfli guruhlar bilan individual ishlash kabi masalalar aynan ushbu komissiyalar faoliyatining asosini tashkil etadi. Shuningdek, bugungi kunda profilaktika tizimining samaradorligi bevosita komissiyalar faoliyatining tahliliy yondashuvga, tezkor axborot almashuvga va jamoatchilik bilan o'zaro ishonchli munosabat o'rnatishga bog'liqdir.

Metodologiya

Tadqiqotning ilmiy-metodik asosini huquqiy tahlil, tizimli yondashuv, tarixiy qiyoslash va empirik kuzatuv usullari tashkil etadi. Avvalo, mavjud me'yoriy-huquqiy hujjatlar — "Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risida"gi Qonun, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining tegishli qarorlari hamda Ichki ishlar vazirligi, Bosh prokuratura, Yoshlar ishlari agentligi, Xotin-qizlar qo'mitasi va Mahalla va oilani qo'llab-quvvatlash vazirligi faoliyati tahlil etildi.

Mazkur tadqiqotda idoralararo komissiyalarning tashkiliy tuzilmasi, ularning faoliyat yo'nalishlari, vakolatlari va javobgarlik doirasi o'rganildi. Shuningdek, komissiyalarning joylardagi tuman va shahar bo'limlari faoliyati, ularning mahalla fuqarolar yig'inlari bilan hamkorlik mexanizmlari, huquqbuzarliklarning oldini olishda tahliliy axborotlarning o'rni chuqur tahlil qilindi.

Metodologik yondashuv sifatida tizimli tahlil orqali komissiyalarning davlat boshqaruvidagi o'rne aniqlanib, mavjud muammolarni bartaraf etish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqildi. Shuningdek, sifatli tahlil orqali jamoatchilik va fuqarolik jamiyati institutlarining ishtiroki darajasi ham o'rganildi.

Natijalar

Tadqiqot jarayonida aniqlanishicha, idoralararo komissiyalar huquqbuzarliklarning oldini olish tizimida ko'p tarmoqli va ko'p bosqichli muvofiqlashtiruvchi tuzilma sifatida faoliyat yuritmoqda. Ularning asosiy maqsadi jinoyatchilikning ildiz sabablarini tahlil qilish, ijtimoiy xavfli guruhlar bilan individual ishlash, shuningdek, hududlarda huquqbuzarliklarning oldini olishga qaratilgan chora-tadbirlarni muvofiqlashtirishdan iborat.

Komissiyalar faoliyatida muhim o'rin tutadigan jihatlardan biri — turli davlat idoralari o'rtasidagi uzviy hamkorlikni ta'minlashdir. Masalan, Ichki ishlar bo'limlari tomonidan jinoyatchilikka oid statistik ma'lumotlar taqdim etilsa, Xotin-qizlar qo'mitasi oilaviy muammolarni hal etish orqali ijtimoiy mojarolarning oldini olishda ishtirok etadi. Mahalla fuqarolar yig'inlari esa joylarda fuqarolarning huquqiy madaniyatini oshirishda faol ishtirok etmoqda.

Komissiyalar faoliyatida axborot-tahliliy ishlar muhim ahamiyat kasb etadi. Har bir tuman yoki shahar bo'yicha jinoyatchilik holati, yoshlar o'rtasidagi huquqbuzarliklar, oilaviy mojarolar, mehnat migratsiyasi bilan bog'liq holatlar muntazam o'rganilib, tegishli tahliliy ma'lumotlar tayyorlanadi. Shu asosda hududiy profilaktika dasturlari ishlab chiqiladi.

Shuningdek, komissiyalar tomonidan fuqarolarning huquqiy savodxonligini oshirish, yoshlar bilan ishlashda innovatsion yondashuvlarni qo'llash, mahalla darajasida huquqiy madaniyatni mustahkamlash bo'yicha samarali tashabbuslar amalga oshirilmoqda. Bu esa jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni saqlash va jinoyatchilikning oldini olishda muhim omil sifatida e'tirof etiladi.

Munozara

Idoralararo komissiyalarning mavjud tizimi jinoyatchilikning oldini olishda muhim rol o'ynayotgan bo'lsa-da, amaliyotda bir qator muammolar saqlanib qolmoqda. Ba'zi hududlarda komissiya yig'ilishlari faqat hisobot yoki formal tusda o'tkaziladi, ularning qarorlari ijrosini ta'minlash mexanizmlari esa yetarlicha ishlamaydi. Shu bilan birga, idoralar o'rtasidagi axborot almashish tizimi markazlashtirilmagan, bu esa real vaqt rejimida muammolarga tezkor javob berishni qiyinlashtiradi.

Kadrlar tayyorlash masalasi ham dolzarb bo'lib qolmoqda. Komissiya a'zolarining huquqiy saviyasi, psixologik tayyorgarligi, muloqot madaniyati darajasi samarali natijalarga erishishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Shu sababli profilaktika tizimi xodimlari uchun muntazam ravishda malaka oshirish kurslari, trening va seminarlar tashkil etilishi lozim.

Hozirgi davrda komissiyalar faoliyatini raqamlashtirish zaruriyati ham sezilmoqda. Buning uchun yagona axborot platformasi yaratilib, unda barcha idoralar faoliyatiga oid ma'lumotlar jamlanishi, jinoyatchilik holatlari, xavf darajasi va profilaktika choralari bo'yicha tezkor tahliliy ma'lumotlar aks ettirilishi lozim.

Shuningdek, jamoatchilik nazoratini kuchaytirish, nodavlat tashkilotlar, OAV va mahalla yetakchilari ishtirokini kengaytirish orqali komissiyalarning ochiqligi va shaffofligini ta'minlash mumkin. Bunday yondashuv fuqarolarda ishonch uyg'otadi va huquqbuzarliklarning oldini olishga ijtimoiy mas'uliyatni kuchaytiradi.

Xulosa

Huquqbuzarliklar profilaktikasi va jinoyatchilikka qarshi kurashish bo'yicha idoralararo komissiyalar bugungi kunda huquqiy tizimning ajralmas qismi sifatida faoliyat yuritmoqda. Ularning samaradorligi nafaqat davlat idoralari faoliyatiga, balki fuqarolik jamiyati institutlari, mahalla tizimi va aholining huquqiy madaniyatiga ham bevosita bog'liqdir.

Kelgusida ushbu komissiyalar faoliyatini yanada takomillashtirish uchun ularning ishini tahliliy, innovatsion va raqamli boshqaruv tamoyillari asosida tashkil etish zarur. Yagona elektron ma'lumotlar bazasining joriy etilishi, jamoatchilik ishtirokining kengayishi hamda profilaktika xodimlarining malakasini oshirish orqali jinoyatchilikni kamaytirish, huquqbuzarliklarning oldini olish va jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish mumkin.

Natijada idoralararo komissiyalar nafaqat huquq-tartibotni ta'minlash tizimining markaziy bo'g'ini, balki fuqarolarning ishonchini mustahkamlovchi, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlovchi muhim institut sifatida faoliyat yuritishda davom etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Sh. Axmedov. Jinoyatchilikka qarshi kurashishning tashkiliy-huquqiy mexanizmlari. — Toshkent, 2022.
2. M. Yo'ldoshev. Huquqiy profilaktika nazariyasi va amaliyoti. — TDIU nashriyoti, 2021.